

Litoral del Camp

COMARCA:	Baix Camp i Tarragonès
SUPERFÍCIE:	4.507 ha
MUNICIPIS:	Salou, sud de Vila-seca de Cambrils i de Vinyols dels Arcs; sud-est de Mont-roig del Camp

Trets distintius

- Franja de costa baixa densament urbanitzada, amb un *continuum* de construccions que s'estén des del cap de Salou fins a Cambrils.
- La vegetació natural ocupa molt poca extensió. Al cap de Salou es localitzen pinedes de pi blanc, fragments de garriga i de màquies de margalló.
- Darrera de la faixa urbanitzada s'estén un paisatge agrícola característic al Baix Camp: un mosaic de conreus llenyosos on prosperen els avellaners, la vinya, les oliveres i els garrofers.
- Paisatge de primera línia de costa despersonalitzat per la profusió de construccions de tipologies diverses.

Figura 19.1. Les platges llargues i planes de Salou són un dels principals recursos turístics. A la imatge la platja de ponent de Salou. Al fons s'observa el cap de Salou i les siluetes dels edificis d'hotels i apartaments que ressegueixen la costa.

Elements naturals i humans que constitueixen el paisatge

El Litoral del Camp s'estén entre el cap de Salou i la punta de la riera de Riudecanyes. El relleu molt planer es correspon amb l'extrem de la plana del Camp de Tarragona originada en els moviments de distensió que es produïren durant el Miocè i que van donar lloc a la Depressió Pre-litoral. La plana és molt uniforme i només queda interrompuda per una sèrie de rieres que la travessen encaixades en els dipòsits sedimentaris. L'altitud augmenta suaument des de la costa fins l'interior i en el límit amb el traçat de l'autopista AP-7 la cota se situa propera als 50 metres per sobre el nivell del mar. Només en el cap de Salou les altituds són una mica superiors, trobant-se els punts culminants a la Glorieta (77 m), prop del far de Salou, i a la Torre del Telègraf (63 m).

Els materials que formen la plana són d'edat quaternària, sediments que procedeixen de les aportacions laterals degudes a l'erosió dels relleus de la perifèria i que han estat transportats per les rieres. En alguns sectors afloren concrecions calcàries anomenades *taperot*, típiques de la plana del Camp de Tarragona.

El feble pendent que presenta el relleu va facilitar la formació de llacunes i zones inundables prop de la costa. Espais humits que han desaparegut per l'activitat agrària passada i per l'avenç de la urbanització en les darreres dècades, però que han quedat fixats en la toponímia com és el cas dels paratges de la Bassa i dels Estanyets, dins el municipi de Salou.

Figura 19.2. En alguns punts de la costa com a la platja de Vilafortuny encara són visibles fragments de les pinedes de pi pinyer que s'havien plantat en el passat sobre les sorres de les dunes.

El cap de Salou presenta una estructura complexa. A la punta del cap afloren roques calcàries del Juràssic i del Cretaci. Més cap a l'interior hi ha dipòsits de calcàries i argiles del Paleocè. També s'hi han identificat nivells de platges fòssils d'edat tirreniana aixecades un parell de metres sobre el nivell actual del mar a la platja Llarga, als Replanells, a la cala Font i al Racó.

La franja costanera del cap de Salou està inclosa a l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya a causa de la singularitat estructural del relleu. La successió de materials mesozoics i paleogens està afectada per diversos accidents tectònics com plegaments i encavalcaments a més de l'existència de nivells corresponents a antigues platges tirrenianes.

El tram litoral entre Salou i Cambrils s'ha constituït en el primer centre turístic de la Costa Daurada, sens dubte emparat en la disponibilitat d'unes amples i llargues platges molt adients per a un turisme de família. A les cales del cap de Salou s'hi afegeixen la platja de Llevant i la de Ponent, separades pel port de Salou. La punta de la riera de Riudoms separa la llarga platja de Vilafortuny, situada a llevant, de la de Cambrils, situada a ponent. Antigament hi havia aiguamolls darrera aquestes platges fruit del poc pendent, però s'han anat dessecant per deixar pas a les urbanitzacions. La construcció del port esportiu de Salou ha perjudicat la platja de Ponent que està ara sotmesa a una dinàmica regressiva. Més greu ha estat l'efecte de la construcció del port de Cambrils sobre el conjunt de platges del sud del terme que han hagut de protegir-se amb una tirada d'espigons.

El Litoral del Camp està travessat per tot un seguit de rieres i torrents de molt poca envergadura però que han acumulat terres al·luvials molt productives per a l'agricultura. Les més importants són el barranc de Barenys, que desemboca a la platja de ponent de Salou; la riera de Riudoms, que ha generat una petita punta deltaica a la seva desembocadura, entre el nucli de Vilafortuny i Cambrils; la riera d'Alforja i la riera de Riudecanyes, ja en el límit de terme entre Cambrils i Mont-roig del Camp.

En un territori tan transformat la vegetació ocupa espais molt reduïts. En els espais lliures de la urbanització del cap de Salou s'hi troben pinedes de pi blanc (*Pinus halepensis*), brolles de romaní (*Rosmarinus officinalis*) i bruc d'hivern (*Erica multiflora*) i fragments de la màquia litoral de llentiscle (*Pistacia lentiscus*) i margalló (*Chamaerops humilis*), la comunitat vegetal potencial de la faixa litoral. Als penya-segats del cap de Salou s'hi localitza el *Limonium gibertii* una espècie d'ensopeguera endèmica de la costa tarragonina.

Altres comunitats vegetals d'interès es troben al tram final dels llits d'algunes rieres i torrents. A les lleres de les rieres de Riudoms i de Riudecanyes s'hi localitzen tamarigars i en els llocs més humits i sovint inundats s'hi troben canyissars i bogars. També s'han de destacar els

alguers de posidònia (*Posidonia oceanica*), una fanerògama marina que creix en els fons sorrencs propers a la costa que ressegueixen tota la costa del Litoral del Camp.

Els conreus dominants són els de regadiu ja que els de secà, situats arran de costa, s'han abandonat per deixar pas a les urbanitzacions. D'aquests podem destacar els arbres fruiters i els productes d'horta, mentre que l'avellaner, la vinya, l'olivera o el garrofer estan en constant regressió.

Evolució històrica del paisatge

Durant els anys 1960 el Litoral del Camp va protagonitzar, com altres trams de la costa, un intens procés de desenvolupament turístic. Salou, que era bàsicament un nucli recreatiu de la població de Reus es va convertir, ja en els anys 70, en una de les principals ciutats d'oci de la costa mediterrània espanyola -en paraules de Gaviria (1971). Al seu redós, tant el nucli de La Pineda com el litoral del municipi de Cambrils es van transformar en espais turístics i vacacionals. El seu model de desenvolupament va entrar en fase de crisi i reestructuració generalitzada a finals dels anys 80 i ha trobat en la posada en marxa del parc temàtic Port Aventura, ja a partir dels anys 90, una resposta que ha facilitat la seva renovació i una nova fase de creixement.

Des d'una perspectiva territorial és de destacar que l'època de formació de l'espai turístic coincideix amb un moment en què l'ordenació territorial és inexistent o bé escassament operativa. En tot cas, es basava en uns planejaments municipals que intentaven situar sobre el territori una sèrie de creixements demogràfics i econòmics que es mostraven molt dinàmics i, normalment, molt sobredimensionats.

El resultat del procés és la vigència d'una activitat turística que, comptant només Salou, Cambrils i la Pineda, genera anualment més de 6 milions de pernотacions en hotels i prop de 1,5 milions en càmpings. A banda d'això i de Port Aventura, Salou és, amb més de 20.000 unitats, la destinació turística catalana amb més habitatges d'ús turístic (apartaments i segones residències) de Catalunya. A partir de dades de la Federació Empresarial d'Hoteleria i Turisme de Tarragona, es pot estimar que els ingressos anuals generats per l'hoteleria a la zona són superiors als 3.000 milions d'euros. Pel que fa a impactes indirectes, és clar d'altra banda el pes del turisme en la construcció, els serveis i fins i tot la producció agrària. També és fonamental la seva incidència en la dinamització i la futura expansió de l'aeroport de Reus i en la dinamització, encara que lenta, del sistema d'infraestructures de transport per als ciutadans.

La cronologia de les principals fites del desenvolupament turístic associades a la transformació paisatgística és la següent:

- 1863 Construcció de casetes de bany a l'actual platja de Ponent de Salou.
- 1928 Aprovació per part de l'Ajuntament de Vila-seca del *Projecte d'eixample del barri de Salou* promogut per *Urbanització de Salou, S.A.*
- 1952 Aprovació per part de la *Subcomisión Provincial de Sanidad Local del Projecte d'eixample, reforma i sanejament del barri marítim de Salou.*
- 1956 Proposta del *Consejo Económico Sindical Provincial* de realitzar un *Pla d'aprofitament integral del litoral entre Torredembarra i Cambrils.*
- 1960 Inici del desenvolupament de les urbanitzacions *Playa de Vilafortuny* a Cambrils i *Nostra Senyora de Núria* a Salou.
- 1963 Aprovació per la Comissió Povincial d'Urbanisme dels plans generals de Vila-seca i de Cambrils.
- 1965 Entrada en funcionament de l'hotel *Salou Park*, el primer de Salou amb més de 100 habitacions.
- 1967 Creació del Club Nàutic de Cambrils.
- 1968 Inauguració de l'autovia de Tarragona a Salou.
- 1969 Finalització del passeig Jaume I de Salou.
- 1970 Inauguració del port esportiu de Salou.
Entrada en funcionament dels hotels *Las Vegas y Delfín Park*, els primers de Salou amb més de 200 habitacions.
- 1975 Revisió dels plans generals de Vila-seca i de Cambrils.
- 1987 Inauguració del parc aquàtic *Aquopolis* i entrada en funcionament del complex *Estival Park*, ambdós a la Pineda.
- 1989 Aprovació per part del Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya, de la instal·lació d'un Centre Recreatiu Turístic a Vila-seca i Salou.
- 1989 Segregació de Salou de Vila-seca.
- 1990 Aprovació de les Normes subsidiàries de planejament de Vila-seca i de Salou.
- 1992 Nou Pla general de Salou.
- 1993 Nous plans generals de Cambrils i de Vila-seca.
- 1995 Enderrocament de l'Hotel *La Terraza* a la platja de Ponent de Salou.
- 1995 Entrada en funcionament del parc temàtic *Port Aventura*.
- 2002 Inauguració dels dos primers hotels d'*Universal Mediterrania* i del parc aquàtic *Costa Caribe*.
- 2006 Aprovació del desenvolupament immobiliari de *Port Aventura*.

Organització actual del paisatge

El paisatge del Litoral del Camp presenta dos sectors ben diferenciats. Per una banda la façana marítima que destaca per una alta ocupació del sòl, bona part de la qual està urbanitzada amb finalitat turística. Les edificacions formen un continuum urbà entre l'extrem occidental del

cap de Salou i Cambrils, on només resta lliure un petit tram al costat de la desembocadura de la riera de Riudoms.

Cap a l'interior, al darrera de la franja urbanitzada, s'estén un paisatge agrícola característic de la plana del Baix Camp: un mosaic de conreus llenyosos on prosperen els avellaners, els garrofers, les vinyes i les oliveres. Dos paisatges ben diferenciats que coexisteixen en l'espai i el temps.

De fet, es pot caracteritzar el paisatge de la unitat com el propi d'una destinació turística de masses que és visitada per més de 4 milions de persones anualment. El sistema de comunicacions és complex i, en termes generals, tot i que millorat a partir de la construcció del vial de Cavet i del vial del Cap de Salou, està mal jerarquitzat.

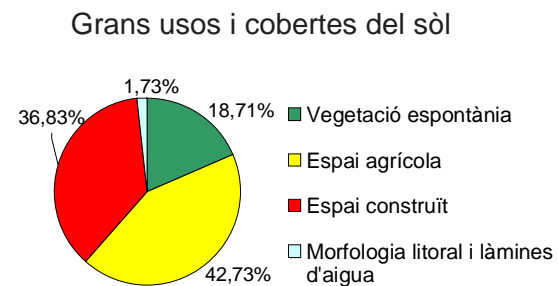
La morfologia de Salou està plenament estructurada per una xarxa viària amb tres carrers paral·lels a la línia de costa: el Passeig, el carrer Major i el carrer del Nord. A Ponent, la via del ferrocarril - amb un projecte de desviament aprovat - ha limitat el desenvolupament urbà en un sector d'uns 600 m de llargada. Tot i això el planejament municipal preveu la urbanització fins al vial de Cavet. Cap a Llevant, la mateixa via esdevé una tanca física que només pot salvar-se a través de passos a nivell. A Salou, les tipologies constructives predominants són el xalet a les zones més antigues i els edificis en bloc o pantalla en ordenació oberta, a les zones més noves i a les zones on s'han donat processos de substitució d'estructures antigues per noves edificacions amb aprofitaments més elevats. En el sector, topogràficament pla, l'estructura urbana de Salou és consistent. Tanmateix, la morfologia urbana canvia en direcció al Cap de Salou. Aquest fet és especialment significatiu en les seves primeres estribacions, on el paisatge natural gairebé desapareix sota l'impacte de les edificacions realitzades emparades pel Pla Parcial de sis hectàrees aprovat a l'entorn de la Platja dels Capellans l'any 1970. De fet, el paisatge urbà del Cap de Salou es caracteritza -en el sector més proper al nucli de Salou- per l'aplicació d'unes edificabilitats inadequades en territoris accidentats - que donen lloc a edificis de fins a set plantes - al propi Cap de Salou s'hi han desenvolupat urbanitzacions i ordenacions tancades en elles mateixes de caràcter més extensiu que, en general, han causat un important impacte en el paisatge. Tanmateix, el major impacte causat al Cap de Salou des d'un punt de vista paisatgístic ha estat l'extracció de pedra realitzada al sector més proper a La Pineda de Vila-seca per a la construcció del Port de Tarragona. La inclusió d'una part important d'aquesta zona com a espai residencial i d'equipaments esportius - inclòs el golf, fins al moment activitat inexistente a la unitat objecte d'estudi - en el projecte del Centre Recreatiu i Turístic pot fer variar notablement, a curt termini, la seva configuració.

A Cambrils, la urbanització turística i residencial s'inicia a partir de la dècada dels anys cinquanta i es localitza linealment a tocar de la costa. El procés ha transformat radicalment l'estructura urbana tradicional del municipi, singularitzada per l'existència de dos assentaments, la vila, fundada en el segle XII i distant gairebé dos quilòmetres del mar,

i la marina, barri de pescadors configurat a partir de les darreries del segle XVIII. La construcció d'un port pesquer, iniciada l'any 1933 i acabada l'any 1957, va facilitar que, en el seu interior, entre 1977 i 1979, s'hi construís un port esportiu. El nucli interior, poc afectat per la urbanització turística, ha vist limitat el seu creixement pel curs de la riera d'Alforja i s'ha estès a través d'eixamples successius en una estructura clàssica de creixement intensiu de malla ortogonal. La marina s'ha desenvolupat per addició de trama urbana a partir de les primeres cases de pescadors. L'eixample és intensiu i es configura també segons una xarxa ortogonal. Posteriorment s'ha estès cap a l'est a través d'una sèrie d'actuacions independents que han ampliat el front urbanitzat fins a la riera de Maspujols. Hi proliferen els edificis d'apartaments de cinc a sis plantes i de qualitat mitja-baixa. La densitat de la urbanització és alta. A l'àrea central del tram entre la riera de Maspujols i Salou s'han desenvolupat, cap a l'interior, un seguit d'urbanitzacions a l'entorn de Vilafortuny. Cap a l'interior, amb resultats molt heterogenis i basculant sobre l'antic camí que unia la carretera N-340 amb la carretera de Cambrils a Salou, s'hi han desenvolupat posteriorment altres urbanitzacions sense una estructura clara de conjunt. Limitem amb espais funcionalment agrícoles i amb formes de ciutat jardí més o menys intensa segons cada actuació. Les tipologies dels edificis són diverses. El resultat ha estat un complex lineal d'alta densitat amb edificis de quatre a cinc plantes plantes d'alçada a primera línia disposats directament sobre la platja fins la realització l'any 1994 d'un passeig marítim que uneix Salou amb Cambrils. A ponent del port, en direcció a Mont-roig i entre la N-340 i el mar, les urbanitzacions s'estenen des de la riera d'Alforja fins al límit del terme municipal, a la riera de Riudecanyes. La principal singularitat d'aquestes actuacions és la seva manca de connexió interna. Han estat projectades de manera autònoma, penjant de la N-340 i sense articular-se amb la xarxa viària veïna. Les edificacions són de poca alçada encara que la densitat de les urbanitzacions és elevada. Entre les actuacions s'hi localitzen càmpings. Les platges d'aquest sector sud es veuen afectades per la construcció del port, l'any 1976, per la qual cosa es va realitzar una obra de reconstrucció de la línia litoral a través d'espigons paral·lels a la platja.

Trenta anys de creació de ciutat turística han implicat processos que ciutats convencionals han necessitat moltes més dècades per a materialitzar-los. La creació i la reestructuració, la construcció i l'abandó o l'ordenació i la reforma són processos que, en una ciutat turística, es produeixen més ràpidament en el temps. L'àrea d'ordenació del Centre Recreatiu i Turístic de Port Aventura ha completat, encara que amb uns paràmetres d'ocupació diferents, el procés d'ocupació urbana del territori i de la seva conversió en escenari turístic. Resten, a l'interior, espais agrícoles de productivitat limitada sotmesos a formes d'explotació recreativa per part dels habitants de la zona i, singularment, alguns paisatges d'interès natural, encara que fortament transformats

com alguns trams de penya-segats del cap de Salou i les desembocadures de les rieres de Riudoms, el Regueral, Alforja i Riudecanyes, entre les més significatives, al municipi de Cambrils.

Expressió artística del paisatge

L'any 1952 els francesos Carlan i Charbonneau descriuen la costa central de Tarragona a la *Guide du Touriste Lettré*. La descripció que fan indica que és «menys pintoresca (que la Costa Brava) però més plaent». Es tracta, segons la guia, d'un litoral on «la muntanya s'allunya del mar i deixa pas a una *riviera* florida, coberta de vinyes i d'arbres fruiters».

Més en detall, la novel·la *Els tres al·lucinat*, escrita per l'autor de *La Selva del Camp*, Joan Puig i Ferrer l'any 1928, qualifica Salou com un *llogarret de pescadors* amb un entorn «tot areny» amb «joncars a prop de les vinyes». Un espai de «roques voltades de pins a les parts altes, vinyes i oliveres als costers, amb algun garrofer, alguna figuera; a baix al pla, l'horta, amb un bassal que recollia l'aigua d'una mina i amb la qual regaven els fruiterars i les verdures». Ja al Cap de Salou, més a prop de la mar «una part de costa brava, no per això tallada tan a pic que hom no hi pogués passar per un caminet de cabres, obert entre ginesteres, atzavares i lligabosc».

Dinàmica actual del paisatge

El paisatge del Litoral del Camp està subjecte a les dinàmiques pròpies dels litorals turístics, caracteritzada pel creixement de l'espai construït que ha acabat per ocupar tota la primera línia de costa. La construcció avança cap a l'interior a expenses de l'espai agrícola que retrocedeix gradualment.

Figura 19.3. El paisatge del Litoral del Camp mostra un fort contrast entre una faixa costanera densament urbanitzada i un ampli sector interior on es manté el paisatge agrícola tradicional. A la imatge s'observa la plana conreada amb camps de garrofers i oliveres.

Els espais naturals s'han vist molt afectats per la profunda transformació del territori. Els espais humits han desaparegut i només en els espais lliures del cap de Salou i a les lleres i desembocadures de les rieres es troben comunitats vegetals d'interès.

La construcció dels ports esportius de Salou i Cambrils ha alterat el balanç sedimentari de les platges per interferència amb el transport longitudinal de sorres per part dels corrents de deriva litoral. Aquest fet ha motivat la construcció d'espigons i obres de defensa que han modificat significativament el paisatge costaner.

Per tant, es pot dir que el paisatge del sector de Salou i Cambrils es troba en procés de ràpida transformació. Els darrers 50 anys del segle XX han provocat la urbanització de bona part dels sectors més propers a la línia de costa i actualment aquest procés es generalitza també, encara que amb paràmetres nous de densitat i compactació que el fan menys indiscriminat, cap a l'interior. D'aquí sorgeix la preocupació pel manteniment d'espais d'ús agrícola i per la protecció i conservació, encara que sigui sense haver estudiat convenientment fins al moment la seva connectivitat biològica, d'espais amb valors naturals.

—Es pot parlar, per tant, d'un paisatge profundament antropitzat i urbanitzat en el que, fins i tot, les àrees d'interès natural són objecte de disseny paisatgístic per part dels propis agents socials. Es tracta, en la major part dels casos, d'àrees recuperades de processos de degradació, com la desembocadura de la riera de Riudoms o el camí de Ronda del Cap de Salou. En els límits de la unitat paisatgística, els processos industrials, ja siguin petroquímics o d'indústria lleugera, afecten de manera radical la qualitat estètica i percebuda del paisatge.

A l'interior de l'àmbit d'estudi es donen puntualment processos de degradació de les àrees agrícoles —sovint per desús o per incorporació d'úsos extractius o de deposició de residus

Valors paisatgístics

Entre els **valors estètics** del paisatge destaquen, per una banda, les interfícies paisatgístiques on es produeixen combinacions harmòniques costa-mar, especialment en determinades cales i penya-segats del Cap de Salou i, pel que fa a l'espai urbanitzat, en els entorns de Port Aventura. Per altra banda, el propi parc temàtic té, des d'aquesta perspectiva i com a paisatge artificial, un important valor estètic, en aquest cas, des del punt de vista d'haver estat creat específicament amb aquesta finalitat: espai construït-entorn, roca-bosc. També els patrons observables des del Cap de Salou en direcció al sud del litoral, tot i que urbanitzat, de Cambrils amb el fons de muntanya de la serralada Prelitoral, clarament perceptibles com a marc escènic (turons, línies de muntanyes, horitzons) també representen un valor estètic. Finalment, el conjunt agrupat del nucli mariner de Cambrils en la seva part històrica amb cases entre mitgeres representa en l'entorn de referència una singularitat estètica a ser destacada.

Entre els **valors ecològics** destaca sens dubte el conjunt del Cap de Salou –per la seva singularitat en l'entorn i la seva incidència en tot tipus de relacions biòtiques tant a terra com al mar. Més en detall, és d'interès ecològic la preservació de les dunes fòssils tirrenianes del propi Cap, a la platja Llarga, a la Cala de la Font i al Racó. Com a sistemes amb valor natural també és de destacar el caràcter natural de les platges del Cap (les úniques que no han estat objecte fins al moment de dinàmiques artificials de regeneració i de realimentació a més de la platja urbana de llevant de Salou). En un altre sentit, té interès ecològic a efectes de connectivitat biològica, el traçat dels cursos d'aigua irregulars de rieres i barrancs que es disposen al sud del Cap i, en especial, les seves desembocadures, algunes d'elles en procés de recuperació i, fins i tot, d'interpretació ambiental.

Entre els **valors productius** del paisatge destaquen per sobre de tot les platges, que tenen el màxim interès productiu des del punt de vista turístic. És per això que s'ha promogut la seva preservació, conservació i fins i tot regeneració a través d'importants aportacions de materials que se solen realitzar anualment. Tots els municipis han emprès accions no només de regeneració sinó també de desurbanització del seu espai més immediat (amb la salvetat que el sistema natural platja és gairebé inexistent en el conjunt de la unitat). No es pot obviar que la platja es relaciona d'una manera explícita amb la capacitat de la zona de proporcionar beneficis econòmics. A banda del valor productiu de la platja, cal esmentar també el valor productiu dels paisatges agrícoles que encara perviuen a l'interior de la unitat analitzada, que és rellevant en produccions com l'oli tant a Vila-seca com a Cambrils.

Pel que fa als **valors històrics**, hi ha múltiples mostres arquitectòniques que responen a les pautes d'ocupació històrica del territori, especialment torres de defensa i fortificacions tant als nuclis de població com al camp, ermites que donen al patrimoni funcions religioses i espirituals específiques, molins (d'interès a Cambrils) i altres construccions menors de pedra seca així com un interessant sistema de mines en perill de desaparició. Tant al cap de Salou com a Cambrils s'hi troben restes arqueològiques des del Paleolític a l'època romana, amb troballes significatives relacionades amb la puixança de Tarraco com a capital imperial. Llegendes com la del Rescat de les Cent Donzelles o episodis històrics com la partida de Jaume I cap a la conquesta de Mallorca evocuen un passat ben viu a la memòria de la gent que dona un valor al paisatge litoral.

En relació a l'**ús social** destaca l'ús recreatiu que es dona als passeigs marítics de la unitat de paisatge per part de la població resident a les zones més properes del Camp de Tarragona, especialment durant el període d'hivern. L'espai agrari també té una funció important d'ús

social, ja sigui per als seus propietaris, que hi practiquen agricultura a temps parcial o hi tenen petits equipaments per a passar-hi alguns períodes del dia o fins i tot pernoctar-hi, o ja sigui per a altres persones que usen els seus camins com a espais per a practicar activitats esportives com la bicicleta i, amb menor mesura, l'hípica.

A més dels anteriors, en tant que paisatge turístic i més enllà de les opinions no contrastades empíricament, es pot entendre que un valor important de l'àrea analitzada és de caràcter perceptiu. Des d'aquesta perspectiva es tracta d'una unitat de paisatge valorada molt positivament per part dels seus usuaris, turistes i residents, que durant les vacances hi han establert relacions afectives i s'hi senten adherits.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

Existeixen propostes més o menys ordenades d'observació del paisatge, tant als municipis de Salou com al de Cambrils, que han estat promogudes indistintament i en ocasions en col.laboració, pels patronats de turisme local i entitats de caràcter associatiu vinculades a la protecció del patrimoni.

Per descobrir el paisatge del Litoral del Camp es recomana resseguir a peu el GR-92, que transcorre per la línia de costa al llarg de tota la unitat.

Figura 19.4. Les platges de ponent de Cambrils s'han vist molt afectades per l'erosió, provocada en part per la construcció del port, fet que ha comportat la construcció d'obres de defensa de la costa i la modificació del paisatge de la costa.

Així com també destaquen les rutes amb cotxe, sobretot la N-340. O com la provinent de la Plana del Baix Camp per la T-312, que permet relacionar els paisatges litorals de la unitat, amb els immediatament adjacents més interiors i dedicats tradicionalment a l'agricultura.

Com també la TV-3147 que ressegueix d'aprop la línia de costa entre Salou i Cambrils, on s'observa el paisatge d'un litoral dedicat al turisme. Sovint ressegueix el passeig marítim que uneix ambdues poblacions, poden gaudir així del paisatge marítim de la unitat.

Com a punt d'observació destaca el Cap de Salou, per contemplar el mediterrani i observar una bona perspectiva de tota la costa que conforma la unitat, i de la costa Daurada en general.

Riscos i impactes

Els principals riscos i impactes previsibles al Litoral del Camp són els propis dels d'una àrea urbana en procés de creixement i amb recursos singulars fràgils de gran rellevància per a la pròpia activitat. La pèrdua de valor del paisatge, que pot ser propiciada per la construcció mitjançant tècniques constructives repetitives i sense mesures per a la seva integració en el paisatge, és el seu risc principal. D'aquí que es pugui concebre la urbanització com un factor d'impacte que genera riscos en la mesura que obliga a dissenyar adequadament des d'un punt de vista estètic, productiu i simbòlic l'espai objecte de creació. Cal singularitzar l'espai urbanitzat respecte a altres destinacions turístiques, potenciar la creació d'estructures urbanes i territorials d'ús públic amb qualitat paisatgística i ambiental, i posar en vàlua els aspectes amb major valor del paisatge urbà, agrari –entenent el paisatge agrari com a patrimoni objecte de preservació- i natural.

Aquestes exigències obliguen a repensar els criteris d'urbanització de la zona, a adaptar-se a principis de preservació de determinats espais de les pressions urbanes i a incorporar models presents d'altra banda a la zona a través de Port Aventura- de disseny de paisatge i recuperació d'espais degradats a través de propostes de reinvençió del paisatge adequades a les expectatives i a les necessitats de benestar dels residents i de la població en general.

D'altra banda, i en relació a la dinàmica erosiva de les platges de ponent de Salou i de Cambrils, aquesta està provocada per la barrera al transport longitudinal que efectuen els ports de Salou i Cambrils respectivament.

Descripció de la possible evolució del Litoral del Camp

El desenvolupament turístic del Litoral del Camp fa preveure que, en un futur, el procés d'urbanització que des de la costa s'endinsa cap a

l'interior continuarà, tot i que les polítiques de planejament ja van encaminades a compactar les àrees urbanes i diferenciar-les dels espais lliures que encara es conserven.

Els espais agrícoles poden retrocedir sota l'avenç de la urbanització. Es detecta l'abandonament de camps de conreus propers a les àrees urbanitzades que anuncien una futura transformació en espai construït.

Per tant, es pot afirmar que el futur del paisatge de la unitat està orientat per dos vectors principals d'evolució: la urbanització, que tendeix a créixer, i l'artificialització dels elements del paisatge, fins i tot d'aquells que poden semblar, a primer cop d'ull naturals o zonals (ja siguin platges, espais lliures agrícoles o espais d'interès natural). Aquesta doble dinàmica pot comportar, si els processos de planificació i gestió són adequats i raonables, la creació d'un espai que hauria de ser definit fonamentalment en termes urbans. Amb alts nivells de qualitat de vida i del paisatge construït, amb la conservació de determinats elements naturals a través de la seva incorporació a l'escenari paisatgístic de referència de la zona, com les rieres de Cambrils i les platges fòssils de la Platja Llarga de Salou incorporades en la proposta de passeig i amb el Beach Club de Port Aventura.

L'evolució del Litoral del Camp està totalment orientada per les propostes d'ordenació urbana recollides en els plans generals dels tres municipis –que clarament consoliden el model urbano-turístic de la unitat- i per la pròpia ordenació específica de les gairebé 850 ha del centre recreatiu turístic Port Aventura, contemplades en el desplegament legislatiu propiciat per la Llei de 1989 sobre Centres Recreatius Turístics. No obstant això, el model urbà de destinació turística complexa perfila accions i estratègies de manteniment d'espais lliures i de gestió dels valors paisatgístics i naturals més preuats, també des del punt de vista turístic, com són les platges, determinats entorns naturals entesos més com a parcs urbans de qualitat que com a zones naturals i, en determinats casos, zones de protecció i reserva agrícola que puguin aportar valor estètic i productiu al territori, és a dir, útils també des del punt de vista de la imatge i l'ús turístic.

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

Avaluació d'amenaçes i oportunitats

Amenaces:

- Les tendències actuals porten a una artificialització del conjunt del Litoral del Camp. De no fer-se de forma ben planificada, el que hauria de ser «ciutat» –amb la barreja d'usos i convivències que això compota– no serà sinó una acumulació d'edificis amb

Figura 19.5. La urbanització de la faixa litoral prossegueix el seu avenç cap a l'interior des de la primera línia ja ocupada, com es pot observar en la imatge corresponent a un paratge de Vilafortuny.

una finalitat exclusivament residencial que no podrà oferir la qualitat de vida que la població requerirà.

- La nova construcció o l'ampliació de ports esportius pot afectar el balanç sedimentari de les platges atès que interfereixen en la dinàmica territorial i marítima d'aquesta.

Oportunitats:

- Com a centre turístic, aquest tram de costa està molt reconegut a nivell espanyol per un tipus de turisme familiar que busca una certa tranquil·litat i el contacte amb un espai lluny de la ciutat. El Litoral del Camp, mentre mantingui les seves característiques, continuarà essent un gran atractiu de població durant bona part de l'any.
- Els usos i cobertes del sòl han estat fortament transformats per l'ocupació humana i són molt pocs els espais que queden poc alterats a primera línia de mar. D'aquests, caldria conservar-ne alguns, com ja s'ha fet en els cas de la desembocadura

de la riera de Riudoms, no per la seva importàcia ecològica sinó per unes funcions més socials i d'esponjament urbanístic del continu urbà present al llarg del litoral.

- La coexistència de dos grans tipus de paisatge, a priori antagonics, com l'agrícola i la urbanització litoral ha de ser abordada com una oportunitat per configurar un espai global amb un paisatge de qualitat, en el qual els camps de conreu, a més de mantenir la seva funció productiva, constitueixin un entorn paisatgístic cada cop més valorat pels habitants i els visitants de l'espai turístic costaner.

PLANIFICACIÓ DEL PAISATGE

Objectius de Qualitat Paisatgística

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els objectius de qualitat paisatgística definits per a tot l'àmbit territorial del Camp de Tarragona continguts en el capítol 12 del la present memòria (volum 1).

OQP19.1

Un paisatge litoral amb elements de valor natural pròxims al mar en l'escenari urbà (platja fòssil, desembocadures de rieres, pinedes...) de passeigs marítims. La plana litoral és un espai de vacances vora el mar molt urbanitzat, amb platges planes i extenses i un marc escènic molt atractiu definit per les serres de Llaberia i Vandellòs al sud i el cap de Salou al nord

OQP19.2

Uns assentaments urbans que segueixin la trama urbana preexistent, mantinguin espais de transició ben delimitats, primin la compacitat i la contenció edificatòria enfront de models de desenvolupament més extensius. La zona es caracteritza per l'existència de teixits urbans extensos i heterogenis, amb nuclis antics de valor patrimonial, eixamples turístics ben estructurats i urbanitzacions extensives, amb força potencial edificatori en sòl classificat pel planejament

OQP19.3

Un paisatge agrícola comprés entre la primera línia urbanitzada i l'autopista AP-7 que mantingui el seu caràcter, els valors paisatgístics i permeti el seu ús social per part de la població. El paisatge es caracteritza per un mosaic de conreus llenyosos d'avellaners i oliveres, amb garrofers, amb algunes hortes molt productives i espais erms, esquitxat d'edificacions disperses

OQP19.4

Un paisatge que conservi, posi en valor i permeti el gaudi per part de la població dels elements patrimonials amb més valor històric i cultural com torres de defensa, molins o mines d'aigua.

OQP19.5

Un complex de Port Aventura, equipament turístic de primer ordre, que respecti els valors del paisatge i s'hi integri. Port Aventura, amb algunes instal·lacions visibles des d'una ampla conca, constitueix un element identitari de la Costa Daurada, i en el seu interior conté un paisatge artificial creat per simular altres realitats geogràfiques que presenta en conjunt un elevat interès productiu, social i estètic, malgrat no ser el paisatge propi del lloc.

OQP19.6

Un paisatge que conservi elements identitaris propis de la Costa Daurada en les tipologies edificatòries dels nous complexos turístics, residencials i d'oci i en les obres d'urbanització i enjardinament dels espais públics.

Àrees amb valors especials a protegir

- Barrancs i rieres que provenen de la Plana del Baix Camp i que desemboquen a la mar Mediterrània. Per la vàlua ecològica i estètica dels seus trams no artificialitzats, caldria preservar de qualsevol mena d'actuació, restaurant-ne aquells espais degradats, i adequant-ne l'accessibilitat per al gaudi, per això caldria estudiar una proposta de restauració i gestió.
- Comunitats vegetals dels penya-segats del Cap de Salou. Per la seva singularitat i fragilitat, haurien de preservar-se de qualsevol mena d'intervenció que pugui comprometre la seva viabilitat ecosistèmica.

Àrees de foment de la gestió

- Platges de la Pixerota, platges espigonades del sud del nucli de Cambrils, platja del Regueral (Cambrils), platges de Vilafortuny, platja de Llevant (Salou), platja Llarga de Salou, molt apreciades com espais turístics i d'oci. Haurien d'incorporar els elements naturals propis d'aquests ambients i garantir l'accés per al seu ús social.
- Àrea contínua de conreus llenyosos i herbacis que ocupen els espais compresos entre la primera línia urbanitzada i l'autopista AP-7 i on es possible contemplar mosaics de conreus llenyosos d'avellaners i oliveres, amb garrofers, amb algunes hortes molt productives i espais erms, i esquitxat d'edificacions disperses. Haurien de mantenir la condició d'espais oberts conservant els valors naturals o productius ordenats sobre una xarxa de camins i itineraris que també en permetin l'ús social. És convenient gestionar aquest corredor agrícola de segona línia de costa, que presenta un caràcter estratègic en la matriu territorial i paisatgística de la unitat, a través d'un pla de gestió integral. Aquest pla hauria de promoure la conservació dels cultius tradicionals a través d'incentius, i, a la vegada, permetre el desenvolupament de complementaritats entre l'ús agrícola i les activitats turístiques per incrementar l'oferta turística majoritàriament vinculada al litoral.
- Mirador del paisatge del cap de Salou que per les perspectives panoràmiques que ofereix sobre

àmplies extensions de costa.

- Nuclis urbans i urbanitzacions de La Dorada, Cambrils-Mar, La Llosa, Cambrils, Vilafortuny, Salou i el Cap de Salou, que conformen un teixit urbà continu i heterogeni al llarg de la primera línia de costa. A través dels respectius plans urbanístics, haurien de millorar la qualitat estètica dels seus accessos i perifèries residencials/industrials i impulsar estratègies de promoció del patrimoni històric dels diversos nuclis i de centralitats que dotin el territori d'una millor funcionalitat i organització urbana, a la vegada que completin l'edificació del sòl urbà classificat enfront del creixement extensiu.
- Sòl urbanitzable que s'extèn pel litoral i per la perifèria dels espais urbanitzats consolidats. Desenvolupar-hi creixements compactes que segueixin la trama urbana preexistent i integrats de manera coherent amb l'entorn i replantejant els creixements *ex-novo* previstos o aquells que posin en risc la desaparició de les millors terres agrícoles, o comprometin l'estètica, identitat, productivitat, ecologia dels diversos paisatges, especialment els situats a primera línia de costa.
- Port Aventura, com a equipament turístic de primer ordre, que amb algunes instal·lacions visibles des d'una ampla conca constitueix un element identitari modern de la Costa Daurada, i en el seu interior conté paisatges artificials creats que presenten un elevat interès productiu, social i estètic. En el seu procés d'expansió residencial hauria de respectar, a través de la redacció d'una carta de colors i materials pròpia que defineixi tonalitats i elements constructius, els valors del paisatge i integrar-s'hi.

Àmbits susceptibles d'accions d'ordenació

- Espais periurbans situats entre els límits de l'espai construït i els espais agrícoles, especialment a l'entorn de la platja de la Pixerotha, del barri marítim del sector Regueral-Punta de la riera de Riudoms i del Cap de Salou, i a les vores de les grans infraestructures de comunicació, conformats per espais erms, esquitxat d'edificacions disperses, abocaments, restes d'antics conreus. En el procés de transformació urbanística o bé s'integrin correctament en les trames urbanes preexistents, o be mantinguin la condició d'espais oberts restaurant-ne els seus valors naturals o productius i ordenar-los per permetre'n l'ús social, a través, per exemples de la plantació de fileres d'arbres, d'espècies autòctones, associades a les infraestructures viàries.
- Barri marítim del sector Regueral-Punta de la Riera de Riudoms. S'hauria d'impulsar la rehabilitació integral d'aquest barri.
- Espais inclosos a l'Inventari d'espais d'interès geològic (Cap de Salou), que pels seus valors naturals i estètics caldria fer-ne difusió a través de l'establiment de rutes.
- Senyalitzar els recorreguts d'interès o itineraris paisatgístics:
 - a) Tram de la N-340 que travessa la unitat, des de Vila-seca, fins a l'alçada de la punta de la Pixerotha
 - b) Montbrió del Camp- Cambrils